

kva institucija – primjerice, ronilački klub (ako neka denominacija ne prihvaća istospolne brakove, ona ih ne bi sklapala), ali bi to značilo da će ljudi u takvu aranžmanu morati potpisivati "predbračne ugovore" kojima će definirati odnose nasljeđivanja i ostala inače sporna pitanja. (U ovom slučaju nije posve jasno bi li takvo rješenje bilo složenije od samoga problema.)

Postoje, naravno, i brojni drugi problemi. Primjerice: tko se smije koristiti "poticajima", kakvi sve poticaji mogu biti legalni (recimo: vojska može "skloniti" vojnike da "dobrovoljno" sudjeluju u medicinskim eksperimentima, tvrtke mogu subliminalno "poticati" kupce da kupuju pokvarene proizvode i sl.), ali općenito gledano, autori su dosljedni u zagovaranju libertersko-paternalističke ideologije: time što nude maksimum izbora, ali i time što nude maksimum slobode "ograničavanja pomoću poticaja". A ako čitatelji imaju ideje o novim "poticajima" – dostupna im je stranica autora: www.nudges.com.

Thalerova i Sunsteinova knjiga još je jedan u nizu bestselera (uz neke slične knjige autora poput Arielyja, braće Braffman, Harforda, Hampshirea, Gigerenzera, Lehrera, Thassima Thaleba, Mlodinowa i dr.) koji na području sociologije i ekonomije primjenjuje istraživanja nobelovca psihologa Daniela Kahnemana i njegovih suradnika o heuristikama i pristranostima. Činjenica da broj "Kahnemanove djece" sve više raste i da su ona sve popularnija meni je osobno vrlo draga, jer se konačno pokazuje (trideset godina od "očevih" nalaza) da fundamentalni zaključci o ljudskoj iracionalnosti mogu imati i vrlo praktične, pa i ideološke, primjene.

Darko Polšek

E. Wanda George, Heather Mair, Donald G. Reid RURAL TOURISM DEVELOPMENT: LOCALISM AND CULTURAL CHANGE

Channel View Publications, Bristol – Buffalo – Toronto, 2009., 276 str.

"Rural Tourism Development: Localism and Cultural Change" knjiga je troje kanadskih znanstvenika koja kritički ispituje dinamičnu međupovezanost turizma i kulture, koristeći se rezultatima teorijskih i praktičnih istraživanja koja su proveli sami autori. U njoj se promjene na razini lokalne, ruralne zajednice povezuju sa strukturnim promišljanjima o globalizaciji, što omogućuje sveobuhvatnije, teoretski sofisticiranije proučavanje potencijala razvoja ruralnoga turizma. Premda je utjecaj zajednice u planiranju turizma važan, autori su uočili da nedostaje terenskih istraživanja, kao i znanstveno utemeljenijih teorijskih interpretacija navedenih tema. Sa željom da daju nov i argumentiran znanstveni prilog proučavanju turizma i lokalne zajednice, autorima je lokalna zajednica predstavljala subjekt istraživanja, a turizam jednu od brojnih mogućnosti ruralnog razvoja i održivosti. Dakle, turizam nisu shvaćali primarnim subjektom ruralnog razvoja kojemu je zajednica bila tek sredstvo realizacije.

Knjiga ima 14 poglavlja. Poglavlje 1 sadrži uvod, sadržaj i opis tema proučavanja. U poglavlju 2 daje se kratki pregled političke ekonomije ruralnog razvoja u Kanadi u proteklih 30 godina. U poglavljima 3 – 6 iscrpno su predstavljena četiri opsežna istraživanja, koja su obuhvatila isključivo kanadske primjere: Lunenburg u Novoj Scotiji, Port Stanley u Ontariju, Vulcan u Alberti i Canso u Novoj Scotiji. Riječ je o istraživanjima provedenima na pažljivo o-

dabranim područjima, u zajednicama s izrazitim ruralnim obilježjima, u okvirima geografske i kulturne dimenzije shvaćanja toga pojma. Premda je riječ o kanadskim primjerima, oni odražavaju okolnosti kakve se mogu pronaći na drugim sličnim prostorima diljem svijeta. Autori raspravljaju o tri važne činjenice: 1) fizičkim promjenama ruralnog krajobraza, 2) načinima sudjelovanja zajednice u razvijanju ruralnog turizma i 3) potrebi planiranja u ruralnoj sredini. U poglavlju 7 izložen je sažetak svih četiriju spomenutih istraživanja i izdvojeni su njihovi rezultati. U poglavlju 8 raspravlja se o složenoj ulozi turizma u ruralnom području, a u poglavlju 9 o promjenama uvjetovanima turizmom, prije svega ruralnoga krajolika, uključujući gentrifikaciju i rebrandiranje ruralnih područja. U poglavlju 10 autori se bave analizom uloge turističke politike i načinima kako ona utječe na razvoj ruralnoga turizma, dok se u poglavlju 11 raspravlja o važnosti sudjelovanja zajednice u turističkom planiranju i razvoju. Poglavlje 12 usredotočeno je na koncept održivosti i njegovu primjenu u ruralnim zajednicama i ruralnom turizmu. U poglavlju 13 autori se služe holističkim pristupom kako bi raspravili o teorijskim postavkama proučavane teme, kao i o iskustvima četiriju provedenih istraživanja, te obrazlažu važnost ispravna planiranja. Naposljetku u zaključnom 14 poglavlju autori daju sažetak rezultata svojih istraživanja i kritičkih promišljanja, identificiraju mogućnosti novih načina razumijevanja turizma u ruralnim područjima te predlažu nove politike koje bi turizam i ruralni razvoj trebale unapređivati.

U svojim istraživanjima autori su se služili političko-ekonomskim pristupom,

koji im je omogućio da rasprave o razlozima razvijanja turizma u ruralnim područjima, ne prihvaćajući jednostavno tumačenje da se ruralna područja s vremenom mijenjaju. Tako ističu da se ruralna područja ekonomski i politički restrukturiraju, jer se bore sa sve većim raskorakom između resursa i odgovornosti, pa turizam postaje popularan i prihvatljiv mehanizam za poticanje ruralnog rasta u teškim, odnosno kriznim, vremenima. Četiri predstavljena primjera pokazala su da su snage koje oblikuju atraktivnost turizma u ruralnim područjima uglavnom slične, dok su načini na koji se promjene manifestiraju jedinstvene za svaki pojedini primjer, odnosno područje. Premda su ovi primjeri iz Kanade, oni predstavljaju kvalitetne uzor(k)e koji se mogu međunarodno primijeniti. Oni su različiti u dovoljnoj mjeri da mogu poslužiti kao konceptualni okvir koji pomaže objašnjavanju i razumijevanju razvoja turizma u ruralnim područjima, sa svim posebnostima i općenitostima, bez obzira na to gdje se ona nalaze. Ova istraživanja pokazala su kako se turizam može iskoristiti kao mehanizam koji potiče razvoj u relativno slabo razvijenim ruralnim područjima, potom kako turizam upotrijebiti kao dio strategije za pokretanje proizvodnih mogućnosti te na koje sve načine jedna lokalna zajednica može razvijati svoje turističke potencijale.

Nadalje, knjiga "Rural Tourism Development: Localism and Cultural Change" obrađuje četiri ključne teme: 1) turizam u globalizacijskom svijetu, 2) kulturne promjene i procesi komodifikacije ruralne zajednice, 3) značenje otpora (komodifikaciji) i 4) privlačnost ruralnog. U knjizi se turizam shvaća kao dominantan mehanizam globaliziranoga svijeta: on je uzrok i posljedica i utječe na cjelokupni život u suvremenom društvu. Turizam je sociokulturni fenomen koji ima razne dimenzije i brojne utjecaje, a jedan je od njih i ekonomski. On turizmu daje nacionalnu i međunarodnu važnost, jer turizam je vrlo privlačna gospodarska mogućnost za mnoge. Kako zaključuju autori, turizam u glo-

balizirajućem svijetu znači ne samo novu potražnju nego i nove mogućnosti, nove destinacije koje treba posjetiti, nove kulture koje treba otkriti/istražiti i nove turističke proizvode i iskustva koja treba doživjeti. I premda se ruralna područja odupiru globalizaciji, mnoga se okreću turizmu u nadi da će tako održati vlastito gospodarstvo. Nadalje, istraživači naglašavaju da je danas izrazita komodifikacija kulture u turizmu, koja se očituje tako da se kultura transformira u robu za razmjenu među turistima. Kada je riječ o ruralnom turizmu, autori naglašavaju da se povećava interes za njega, kao i za male lokalne zajednice, što generira novu i sve veću nišu tržišta za turiste privučene jedinstvenim obilježjima ruralnoga načina života. A kako su pokazala provedena istraživanja, kada kultura lokalne ruralne zajednice postane dominantan turistički proizvod, dolazi do brojnih promjena u strukturi zajednice i njezinoj ekonomiji, ali i u kulturi. Na taj se način lokalna kultura drastično mijenja, gubeći svoj originalni kontekst, i razvija se u nešto posve drukčije, ona postaje "samopotrošna", što je posljedica globalizacije. Potom, autori su pokazali da procesi koji utječu na to da političko-ekonomske snage "oblikuju" turizam nisu jednostrani, nego se svaka lokalna zajednica trudi "stvoriti" turizam na svoj način, svaka ima svoje snage i dionike, a neke stvaraju vlastite procese kontrole razvoja turizma. Povećanje intenziteta putovanja u ruralna područja rezultat je, među ostalim, i porasta "nostalgije" i "eskapizma", koji su povećali privlačnost za ruralna iskustva, osobito među stanovnicima gradova. Oni su, tako, u potrazi za ruralnim iskustvima koja bi ih trebala ponovno povezati s prošlosti, jednostavni(ji)m životom ili njihovim "korijenima", a zapravo je riječ o bijegu od

stresa ili jednoličnosti svakodnevnoga života.

Ističe se da su lokalne ruralne zajednice, s drukčijim načinom života i kulturom, izrazito poželjne kao nove turističke destinacije i tržišta. Na temelju istraživačkih iskustava, autori izdvajaju činjenicu da je ruralna područja teško jednoznačno definirati, a kriteriji su različiti uzme li se u obzir međunarodna razina, jer svaka država, odnosno kontinent, ima drukčije kriterije upravo zbog vlastitih različitosti. I teorijska istraživanja pojmova "zajednica" i "ruralno" brojna su i raznolika te još uvijek predstavljaju izazov istraživačima koji ih proučavaju s raznih aspekata. Naglašeno je, pak, da se pojam "ruralni" uvijek shvaća kao suprotan pojmu "urbani" te da turisti doživljavaju ruralne zajednice, s njihovom društvenom strukturom i kulturom, kao suprotnost urbanim zajednicama, kao i da su ruralne zajednice "otporne" na modernizaciju i globalizaciju.

Autori su raspravu "prebacili" na lokalnu razinu, usredotočivši se na turizam kao mehanizam razvoja, proučavajući izazove i mogućnosti ruralnog razvoja ne samo u Kanadi. Autori pregledno i jasno tumače kako snage gospodarskih, društvenih, kulturnih, ekoloških i političkih promjena utječu na redefiniranje ruralnoga prostora u Kanadi, što je primjenjivo i na svjetskoj razini. Rezultati predstavljeni u ovoj knjizi pokazuju na koje je načine turizam pozicioniran kao lokalni odgovor na političke i gospodarske promjene u zajednici, koja i sama prolazi kroz brze promjene. Ovi rezultati odražavaju i posve nova shvaćanja i provokativna razmišljanja o razvoju turizma u ruralnim područjima, posebno kada se manifestiraju kao lokalni odgovori na dalekosežne učinke globalizacije. Jedan od važnih zaključaka jest da uključivanje turizma ne znači da će nužno doći do ekonomskoga spasa određenoga (ruralnog) područja, ali da zajednice, u ovim izazovnim i turbulentnim vremenima, turizam shvaćaju kao sredstvo vlastite održivosti. Knjiga "Rural Tourism Deve-

lopment: Localism and Cultural Change" s predstavljenim istraživanjima, iscrpnim analizama, kritičkim promišljanjima, zaključcima o ulozi i važnosti turizma u (ruralnim) zajednicama, prijedlozima i uputama za praktično djelovanje vrijedan je znanstveni prilog, koji može biti inspirativan i koristan i domaćim stručnjacima koji se bave ovom problematikom ili koje ona zanima.

Damir Demonja

LJETNA ŠKOLA ZNANSTVENE KOMUNIKACIJE

Split, 13. – 17. srpnja 2009.

U organizaciji Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnologijski razvoj Republike Hrvatske održana je prva Ljetna škola znanstvene komunikacije. Radionica je bila namijenjena studentima doktorskih studija koji tek stječu prva iskustva u pisanju i objavljivanju svojih znanstvenih radova, a održavala se u prostorijama Medicinskog fakulteta u Splitu. Sudjelovalo je 20 studentica i studenata s raznih sveučilišta i disciplina (medicinara, fizičara, pravnika, psihologa, sociologa, lingvisti itd.), a kako bi mogli aktivno sudjelovati, svi su morali prethodno pripremiti nacrt članka ili barem sažetak. Radionica je bila zamišljena kao kombinacija predavanja i praktičnoga rada s poznatim međunarodnim predavačima.

Prvog dana ljetne škole na rasporedu su bila tri uvodna predavanja. Matko Marušić, jedan od dvoje glavnih urednika

časopisa *Croatian Medical Journal*, voditelj katedre Znanstvene metodologije na Medicinskom fakultetu u Splitu, govorio je o tome kako planirati istraživanje i publicirati ga u znanstvenoj publikaciji. Naglasak je stavio na važnost redovitog i planiranog objavljivanja. Početno pravilo u planiranju istraživanja jest ne provoditi istraživanja koja nećemo ni pokušati objaviti. Jednako tako naizgled jednostavno zazvučalo je i njegovo načelo "osmišljene rutine", u kojem predlaže da dio svoga rutinskog, svakodnevnog rada formuliramo kao istraživanje. Iako se to načelo odnosi prije svega na liječničku struku, primjenjivo je i šire. U svom predavanju prof. Matko Marušić dotaknuo se i važnosti mašte i duhovitosti u znanosti.

Sljedeće predavanje održala je Faith McLellan, bivša urednica jednog od najpoznatijih svjetskih medicinskih časopisa, *The Lancet*, trenutačno zaposlena u Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji. U Splitu je govorila s pozicije urednika o tome što autori/ice trebaju znati prije nego što počnu pisati znanstveni rad. Osnovna pitanja koje svaki autor/ica mora sebi postaviti prije nego što počne pisati jesu: je li to što piše istinito, je li važno te kako će to utjecati na njega/nju samog, njegov/njezin posao, život itd. Također treba istražiti u koji će časopis poslati svoj rad, znati zašto baš u taj, proučiti upute za autore toga časopisa, provjeriti objavljuje li časopis takve članke te znati ime i prezime glavnog urednika/icu. Urednici/e časopisa očekuju relevantnu temu, otkriće, važnost, originalnost, jasnoću napisanog. Zato je bolje izbjegavati kratice, žargone, fraze, duge paragrafe te preferirati imenice i glagole umjesto pridjeva i priloga. Osim toga, preporučuje upotrebu aktiva umjesto pasiva. Urednici/e, s druge strane, trebaju provjeriti pridonosi li rad predan u časopis nečim novim postojećem znanju o toj temi, je li primijenjena metoda prikladna i dovoljno objašnjena, jesu li rezultati zanimljivi, spominju li se u diskusiji moguća ograničenja i slabosti studije, opravdavaju li rezultati zaključak. Iznijela je i podatak vezan uz časopis *The Lancet*. Od 120 članaka, koliko ih